

A, Á

ABRUZZÓI JUHÁSZKUTYA

1931: *abruzzói pásztorkutya* (BH.), 1941: *abruzzói juhászkutya* (UjId.Lex.). Nevében a földrajzi jelző az olaszországi Abruzzo tartományból való származására utal. Eredeti neve az ol. *pastore Abruzzese*, és ennek szó szerinti megfelelője a magyar fajtanév, akárcsak a fr. *berger de Maremme et Abruzzes*, a ném. *Abruzzen-Schäferhund* vagy az ang. *Sheepdog of the Abruzzes* (R. 1915: Mason) 'ua.'

Az ol. *Maremmano-Abruzzese* neve tovább pontosít, nemcsak Abruzzo, hanem Toscana déli részén, Maremma tájain is elterjedt fajta volt. Vándorszó, a legtöbb európai nyelvben megvan; vö. ang. *Maremma sheepdog*, ném. *Maremmen-Schäferhund*, sp. *pastor de Maremma*, fr. *berger de Maremme*, or. *мареммо-абруцкая овчарка*.

A közismert *juhászkutya* elnevezés pedig nyájörző, a jószágot a farkasoktól, medvéktől védő tevékenységére mutat rá, akárcsak az ol. *cane da pastore, pastore Maremmano*, azaz 'pásztorkutya', 'maremmanói pásztor' nevezete.

Társneve az ugyancsak honosságára utaló ang. *Italian sheepdog* (R. 1915: ua. [Mason]), azaz 'olasz juhászkutya'.

- ✧ Noha nevei arra mutatnak, hogy régi olasz, illetve római fajta, és azoknak az ősi pásztorkutyáknak lehet a leszármazottja, amelyeket már a római kor előtt is ismertek Maremma és Abruzzo tájain, más eredetmagyarázat szerint Közép-Ázsiából származik. Későbbi itáliai elterjedését az is alátámasztja, hogy nem szerepel a római ókorban meglévő és elég részletesen leírt kutyafajták között. Századokon keresztül az olaszok egyik legnépszerűbb nyájörző kutyája volt. Marmagassága 60–73 cm, testtömege 30–40 kg. Nagyon hasonlít a magyar kuvaszhoz és a pireneusi pásztorkutyához. Rendkívül dús bundája enyhén hullámos, a színe hófehér. Erős testi felépítése, tűrőképessége és szívóssága miatt ideális nyájörző. A pásztorkodó életmód fokozatos eltűnésével házörző, testőr- és kísérőkutyává válik.

Lásd még: *juhászkutya*.

AFGÁN AGÁR

1914: *afghán agár* (Vlap.). Neve a legtöbb európai nyelvben, etnikumi preferenciával, ezzel a népnévvel alkotott; vö. ang. *Afghan hound*, ném. *afghanischer Windhund*, cs. *afgánský chrt*, dán *afghansk mynde*, sp. *galgo afgano*, fr. *lévrier afgan*, fi. *afgaaninvinttikoiira*.

Az afgánok legendája szerint olyan ősi fajta, hogy már Noé is felvette bárkájába a *táziszt*, ahogy eredetileg hívják, és így ez a Föld legősibb kutyája.

✧ Mozgása, alkata, szőrzete igen jellegzetes. Járása könnyed, táncos. Hosszú szőrzete selymes. Minden kutyaszínben előfordulhat. Feje hosszú, állkapcsa erős, fogazata erőteljes, harapása ollószerű. Marmagassága 51–74 cm; testtömege 26–34 kg. A Földközi-tenger keleti partvidékéről származik, és az ókori kereskedelem révén jutott el Afganisztánba. Az afgán hegyi törzsek vadászatra használják. Az eredeti típus lényegesen eltér a mai luxusfajtától, a modern változatot 1888 után Angliában tenyésztették ki. Hűséges, rendkívül vakmerő, idegenekkel szemben bizalmatlan, olykor harapós. Más kutyákkal sokszor vad, verekedős, kellemetlen ellenfél, mert hihetetlenül gyors. **Lásd még:** *agár*.

AFRIKAI OROSLÁNKUTYA

Magyar neve a fajta ang. *African lion hound*, *African lion dog* (R. 1840: *lion dog* [NHD.]) megfelelőjének tükörfordítása. Ez a természetes, izmos kutya nevét arról kapta, hogy kis csapatokban követte az oroszlán nyomát, ha rátaláltak, feltartóztatták a vadászok megérkezéséig. Őrző-védő feladata is volt, és Afrikában többedmagával még az oroszlánokat is elűzte. Ültetvényeket, településeket, szafarik sáortáborait őrizte az afrikai éjszakában, ragadozó nagyvadakat riasztva el. A hollandban is *leeuw hond*, afrikai nyelvekben ugyancsak *simbainja*, *shumba imbwa*, azaz 'oroszlánkutya' a neve.

Földrajzi jelzővel alkotott ang. *Rhodesian ridgeback*, sp. *crestado rodesiano*, fr. *chien de Rhodésie*, holl. *rhodesische pronkrug* elnevezése is honosságára utal (Zimbabwe – korábban Rhodesia). Sajátos szőrbarázda van a hátán, a testszőrzettel ellentétes irányú, mely a faroktól a fej felé halad, erre utal ang. *ridgeback* neve.

✧ A legjellegzetesebb tulajdonsága az a kb. 5 cm-es barázda, amelyet a hátszőrzete formál a vállak és a far között. A szőr ezen a szakaszon a száliránnyal ellentétesen borzolt. A feje kissé vizslaszerű, koponyája lapos, fülei között meglehetősen széles. Az állkapcsa erős, fogai ollós harapásúak. Nyaka izmos, henger alakú. Vörösesbarna szőrzete az egész testen rövid, sűrű, fényes, szálkás. A marmagassága 60 cm fölötti, testtömege 30–35 kg. Dél-Afrikából, Zimbabwe államból származik. Kemény, bátor, tanulékony. Méretének és teherbírásának megfelelően gyakori testmozgást igényel.

AGÁR

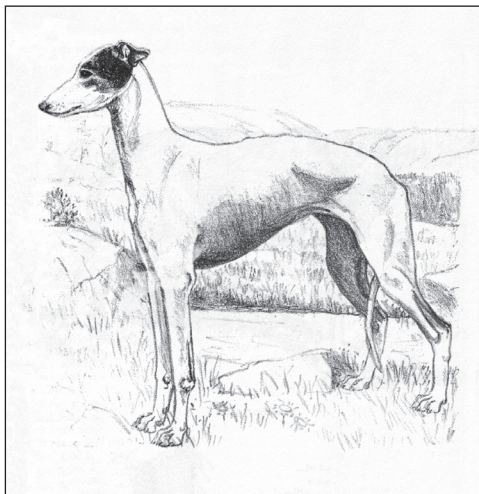
Neve korán előfordul a magyar írásbeliségben: helynévben 1193-tól, személynévként 1211-től adatolható (Oklsz.). Köznévként 1395 k.: leporosus: *agar* (BesztSzj.), 1405 k.: SchlSzj., 1560 k.: GyöngySzt., 1604: MA., 1708: PP. Szláv jövevényszavaink közé tartozik; vö. cs. és szlk. *ohar*, le. *ogar*, szln. *ogar* 'agár, vadászkutya'. A szláv nyelvekben valószínűleg török jövevény.

A népnyelvben az *agár* székelyföldi 'sovány' melléknévi jelentésénél a névadási szemlélet háttere az állat nyúlank testének karcsúsága. Nyelvjárási alakváltozata az *ogār*, *ogárkutya*, a Székelyföldön pedig *hosszúkutya* a testfelépítése miatt. A spanyolban mindenféle agár neve *lebrél*, melynek a jelentése: 'nyúlkergető kutya' (< sp. *liebre* 'nyúl'). Ugyanilyen származék az ol. *levriero* és a fr. *lévrier*.

A németben *Windhund* (1533: *wynd hundert* [Murm.]), illetve *Windspiel*, az angolban *greyhound* (1570: *grehounde* 'Leporarium dicebamus' [Can.Brit.]). Társneve a *fastest dog on earth*, azaz 'leggyorsabb kutya a Földön'.

- ✦ Számos történelem előtti rajzon, barlangfestményen ábrázoltak olyan kutyákat, amelyek emlékeztetnek az agárra. A ma élő agárfajták közös őse az egyiptomi agár, amelynek létezéséről már a Kr. e. 3. évezredből vannak bizonyítékok. Hosszú lábú, hegyes orrú, nyúlank vadászkutya, szívós és kitartó. Bátor is, ezért nemcsak apróvadra, hanem farkasra, sőt leopárdra, illetve a magyar agárral rendszeresen vaddisznóra is vadásztak. Valaha csak a módosabb nemesek hódolhattak az agarászásnak, melyet Hunyadi Mátyás is szenvedélyesen űzött. Igazán ismert kutya-fajtvá Széchenyi István tevékenységének köszönhetően vált. Az 1840-es években egymás után alakultak az agarászegyletek. A lovas agarászaton a vadász lóháton ült, és mellette haladtak az agarak. Amint a vadat megpillantották, a kutyákat hajszára engedték. Hosszú lábaikkal igen gyorsak, testsúlyuk is könnyeddé teszi mozgásukat. Ma már agarakkal csak elvétve vadásznak, viszont közkedvelt sport lett a pályaversenyzés, ahol technikai berendezések segítségével – műnyúl, start-box stb. – rendezik meg az agarak futtatását. Rendkívül nagy a mozgásigénye, a szédületes iramodást kedveli, és csak akkor érzi jól magát, ha fokozott futásszükségletét kielégítheti.

Lásd még: *afgán agár*, *angol agár*, *arab agár*, *azawakh*, *kenguruagár*, *kis olasz agár*, *magyar agár*, *orosz agár*, *perzsa agár*, *Rampur agár*, *skót szarvasagár*, *spanyol agár*.

AINU

Az *ainu* nyelv a Japán északi részén található Hokkaidó sziget őslakóinak a nyelve. Az *ainu* néptörzs szánhúzó kutyáiból alakult ki az *ainu*. Angol neve is *ainu-ken*, *ainu dog*, illetve a honosságára utaló *Hokkaido dog*. A fajtát 1937-ben nemzeti kincsé nyilvánították, ekkor kapta ősei otthonának nevét.

- ✧ Igen erőteljes felépítésű, zömök alkatú, bátor kutya, 47–55 cm marmagassággal és 25 kg testtömeggel. Színe vörös, fehér, fekete, szürke és barna. Feje elhegyesedő, füle kicsi, fogazata fejlett, ollószerűen záródik. Nyaka izmos, kissé rövid, háta egyenes. Farka a hátra kunkorodik. Durva tapintású a bundája, a fedőszőrzete egyenes, aljszőrzete puha, sűrű. Régebben Japánban medvékre vadásztak vele, ma is kiváló őrző-védő és vadászkutya.

AIREDALE TERRIER

1899: *Airedale*ből való *terrier* faj (PN.). Neve a fajta eredeti ang. *Airedale terrier* (R. 1915: ua. [Mason]) nevének átvétele. Vándorszó; vö. or. *ардельтерьер*, szlk. *airedalský teriér*, szln. *airedalec*, szerb *epdel mepujep*, fi. *airedalenterrieri*, tör. *airedale teriyeri*. Földrajzi neves jelzőjének alapja Yorkshire grófság *Aire* folyója, illetve annak völgye (ang. *dale* 'völgy'). Hasonneve az ang. *dog from valley of Aire*, azaz 'kutya az Aire völgyéből'. A *terrier* pedig a fr. *terre* és a lat. *terra* 'föld' szóból származik.

Eredetileg vidravadászatra használták erőteljes felépítése, jó úszóképessége és kitűnő szaglása miatt. Korábbi neve is az ang. *waterside terrier*, azaz 'vízparti terrier' a vízhez való jó alkalmazkodóképessége, illetve a kacsavadászatban bizonyított jártassága miatt.

- ✧ Barnás színű kutya fekete háttal, a marmagassága 60 cm körüli. Az egyik legnagyobb termetű terrier, a feje hosszú, állkapcsa nagy, fogazata erőteljes. Szőrzete sűrű, kemény, nem túl hosszú, koponyáján és a fülén rövidebb, lesimuló. 1850 körül tenyésztették ki. Valószínűleg a már kihalt fekete-sárga terrier leszármazottja, de ír, welsh, söt foxterrier, valamint vidravadász kopó vére is lehet benne (Veress). 1879-ben már külön fajtaként szerepelt egy yorkshire-i kiállításon. Az egyik legnépszerűbb angol munkakutya, ragaszkodó, tanulékony. Ma őrző-, hajtáró-, rendőr- és hadi feladatok elvégzésére használják, de kiváló vakvezető is.

Lásd még: *terrier*.